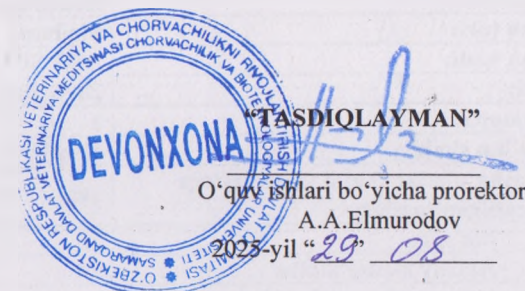

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI,
CHORVACHILIK VA BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI**

O'quv ishlari bo'yicha prorektor
A.A.Elmuurodov
2025-yil "29" 08

BOTANIKA VA SUV O'SIMLIKLARI

FANI BO'YICHA

SILLABUS

Kechki ta'lim shakli uchun

Bilim sohasi: 800000 – Qishloq, o'rmon, baliq xo'jaligi va veterinariya
Ta'lim sohasi: 830000 – Baliq xo'jaligi
Ta'lim yo'nalishi: 60830100 – Suv bioresurslari va akvakultura

Samarqand – 2025

Modul / FAN SILLABUSI
Biotexnologiya va ekologiya fakulteti
60830100 – Suv bioresurslari va akvakultura
ta'lim yo'nalishi

Fan nomi:	Botanika va suv o'simliklari
Fan turi:	Majburiy
Fan kodi:	BSO'SB1106
Yil:	2025-2026
Semestr:	1
Ta'lim shakli:	Kechki
Mashg'ulotlar shakli va semestrga ajratilgan soatlar:	180
Ma'ruza	26
Amaliy mashg'ulotlar	54
Laboratoriya mashg'ulotlari	–
Seminar	–
Mustaqil ta'lim	100
Kredit miqdori:	6
Baholash shakli:	Imtihon
Fan tili:	O'zbek

Fan maqsadi (FM)

FM1	Fanni o'qitishdan maqsad - "Botanika va suv o'simliklari" fanining o'qitishdan maqsad – suvda va boshqa muhitlarda yashaydigan barcha o'simliklarni anatomik morfologik tuzilishini, o'simliklar sistematikasini, ekologiyasini, geografiyasini, geobotanika va uning vazifalarini, O'simliklarini ko'paytirish usullarini o'rganadi. O'simliklar fiziologiyasi hujayrada kechadigan fiziologik-biokimyoviy jarayonlarni o'rgangan holda, ularning suv almashinuvi, tuproqdan mineral oziqlanishi, o'simlik hosildorligida asosiy o'rin tutuvchi fotosintez jarayonining borishi kabi jarayonlarni o'rganish yuzasidan nazariy va amaliy bilimlarni shakllantirishdan iborat.
------------	---

Fanni o'zlashtirish uchun zarur boshlang'ich bilimlar

1.	Biologiya
2.	Botanika
3.	Geografiya
4.	Ekologiya

Ta'lim natijalari (TN)	
	Bilimlar jihatidan:
TN1	O'zbekiston o'simliklari; o'simliklarning anatomik va morfologik tuzilishi; vegetativ va generativ organlarning vazifalari; o'simliklar geografiyasi, ekologiyasi va ularni muhofaza qilish; o'simliklarda kechadigan fiziologik-biokimyoviy jarayonlar; o'simliklarning o'sish va rivojlanish xususiyatlaridagi o'zgarishlar; o'simliklarni noqulay omillarga chidamliligi; o'simliklarning tarkibidagi biopolimerlar haqida tasavvurga ega bo'lishi
TN2	O'simlik hujayrasi va to'qimalarining tuzilishlari, o'simliklarning vegetativ va generativ a'zolarining morfologik va anatomik tuzilishi, ularning o'zgarishlarini; o'simliklarning ko'payish usullarini va changlanish-urug'lanish jarayonlarini; o'simliklar sistemikasi va ekologiyasini; o'simliklar geografiyasi, geobotanika, o'simliklarni ko'paytirish yo'llarini va ularni muhofaza qilishni; o'simliklardagi moddalar almashinuvi va uning ahamiyati; o'simliklarda birlamchi va ikkilamchi moddalarni hosil bo'lish yo'llari; fiziologik faol birikmalarni ta'sir etish mexanizmlarini bilishi va ulardan foydalana olishi; (ko'nikma)
TN3	Madaniy va yovvoyi o'simliklar sistemikasini o'rganish, o'simlik guruhlarini geobotanik o'rganish; o'simliklarda birlamchi va ikkilamchi moddalarni hosil bo'lish yo'llari; fiziologik faol birikmalarni ta'sir etish mexanizmlari bo'yicha nazariy-amaliy bilimlarni uzviylikda o'rgatishdan iborat.
TN4	O'simliklardagi fotosintez jarayoni va unda uglerodning o'zlashtirish yo'llari; o'simliklarning nafas olishi va unga muhit omillarining ta'siri; o'simliklarda suv almashinuvi va qishloq xo'jaligi ekinlarining mineral oziqlanishi; o'simliklardagi oqsillar, fermentlar, nuklein kislotalar uglevodlar, lipidlar miqdori, tuzilishi, tasnifi va ularning almashinuvi; o'simliklar tomonidan nitratlarning o'zlashtirilishi va aminokislotalar sintezi; o'simliklar tarkibidagi ikkilamchi moddalar, ularning tuzilishi hamda vazifalari bo'yicha haqida ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak; (malaka)
	Ko'nikmalar jihatidan:
TN5	Nazariy bilimlar, amaliy ko'nikmalar orqali biologik hodisa va genetik jarayonlarga uslubiy yondashish, biologik va ekologik jarayonlarni hamda organizmlar to'g'risida olingan ma'lumotlarni statistik tahlil qilishi;
TN6	Grammatikasi qonunlari asosida dorivor o'simlik tarkibi tuzishi, strukturasi va ularning nomenklaturasida maxsus qisqartirishlar, lotin tilida grammatik sistema asosida atamalarni tog'risida tasavvurga ega bo'lish;
TN7	O'simliklar va ularni amaliyotda qo'llash; talaba yakka tartibdagi va umumiy terminlarni amaliy mashg'ulotda tahlil qilish usullarni qo'llashi, xulosa chiqarishi, muammoli vaziyatni hal etish uchun zarur bo'lgan

	Ma'lumotlar to'plami va ulardan foydalanishi, ilmiy tushunchalarni tushuntira olishi, muammoli vaziyatlar bo'yicha yechimlarni bo'lish va ulardan foydalana olish;
TN8	Lotin grammatikasi qonunlari asosida o'simlik atamalarni tuzishi; xatosiz retseptlarni o'qiy olishi, ilmiy tushunchalarni tushuntira olishi, muammoli vaziyatlar bo'yicha yechimlarni qabul qilish ko'nikmalariga ega bo'lish;

Fan mazmuni	
Mashg'ulotlar shakli: ma'ruza (M)	
M1	Kirish. Fan haqida umumiy tushincha. Fanning maqsadi va vazifalari
M2	Hujayra tuzilishi. Hujayra organoidlari va ularda boradigan jarayonlar
M3	O'simliklar to'qimalari va ularning qishloq xo'jaligidagi ahamiyati
M4	O'simliklar morfologiyasining qonuniyatlari va ularni qishloq xo'jaligidagi ahamiyati. Ildiz va poyaning vazifasi va tuzilishi
M5	Novda va bargning vazifasi, tuzilishi, tiplari va qishloq xo'jaligidagi ahamiyati
M6	Gul tuzilishi va to'pgullar. Urug' va mevaning tuzilishi.
M7	O'simliklarning ko'payishi. Changlanish va urug'lanish.
M8	O'simliklar sistemikasiga kirish. Bakteriyalarning tuzilishi, tiplari va qishloq xo'jaligidagi ahamiyati.
M9	Arxegonial o'simliklar, ularning klassifikatsiyasi, ahamiyati
M10	Oilalarga tavsianoma.
M11	Ko'k-yashil suvo'tlar bo'limi – <i>Cyanophyta</i> .
M12	Yashil suvo'tlar bo'limi – <i>Chlorophyta</i> . Chin yashil suvo'tlar yoki tengxivchillilar ajdodi – <i>Chlorophyceae</i> , <i>Isocontae</i> .
M13	Qizil suvo'tlar bo'limi – <i>Rhodophyta</i> .
Mashg'ulotlar shakli: amaliy mashg'ulotlar (A)	
A1	Mikroskopning tuzilishi va foydalanish qoidalari. Preparat tayyorlash. O'simliklar hujayrasi.
A2	Hosil qiluvchi, asosiy, qoplovchi, mexanik va o'tkazuvchi to'qimalar ularning tuzilishi va turlari
A3	Ildiz morfologiyasini. Ildiz metamorfozini (sabzi, turp, lavlagi misolida) o'rganish. Ildiz zonallari. Ildizning anatomik tuzilishi.
A4	Novda tuzilishi va uning o'zgarishlari. Novdaning shoxlanish tiplari. Poya, poyaning o'sishiga, ko'ndalang kesimiga ko'ra xillari bilan tanishish.
A5	Bargning morfologik tuzilishi, xillari bilan tanishish. Barg metamorfozi.
A6	O'simliklarning generativ organlari Gul va to'pgullar bilan tanishish.
A7	Meva va uning xillari bilan tanishish.
A8	O'simliklarni aniqlashni o'rganish. Gerbariy bilan ishlash.
A9	Zamburug'lar bo'limi va ularning vakillari bilan tanishish
A10	Suvo'tlarining bo'limlari va ularning vakillari bilan tanishish.

Taqrizchilar:	M.Hasanov – Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti Botanika kafedrası dotsenti, qishloq xo'jaligi fanlari falsafa doktori (PhD). Y.Sh.Tashpulatov – Samarqand agroinnovatsiyalar va tadqiqotlar instituti Dorivor o'simliklar va oziq-ovqat texnologiyasi kafedrası mudiri dotsenti, biologiya fanlari falsafa doktori (PhD).
---------------	--

Mazkur Sillabus "Biologiya, ekologiya va dorivor o'simliklar" kafedrasining 2025 yil "26.08" sonli yig'ilishi bayoni bilan ma'qullangan.

Mazkur Sillabus universitet o'quv-uslubiy Kengashning 2025 yil "28.08" sonli yig'ilishi bayoni bilan tasdiqlangan.

O'quv-uslubiy boshqarma boshlig'i

Sh.Qurbanov

Fakultet dekani

A. Nurniyozov

Kafedra mudiri

M. Begmatova

Tuzuvchilar

M. Begmatova

Sh. Shernazarov

F. Djumaniyozova

b) 4 baho olish uchun talabani biling darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fanning mohiyati va mazmunini tushungan, fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiy va mantiqiy chalkashliklarga yo'l qo'ymasa;
- fanning mazmunini amaliy ahamiyatini tushingan bo'lsa;
- fan bo'yicha berilgan vazifa va topshiriqlarni o'quv dasturi doirida bajarsa;
- fan bo'yicha berilgan savollarga to'g'ri javob bera olsa;
- fan bo'yicha konspektini puxta shakllantirgan bo'lsa;
- fan bo'yicha mustaqil topshiriqlarni to'liq bajargan bo'lsa;
- fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy xujjatlarni o'zlashtirgan bo'lsa.

d) 3 baho olish uchun talabani biling darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fan haqida umumiy tushunchaga ega bo'lsa;
- fandagi mavzularni tor doirada yoritib, bayon qilishda ayrim chalkashliklarga yo'l qo'yilmasa;
- bayon qilish ravon bo'lmasa;
- fan bo'yicha savollarga mujmal va chalkash javoblar olinsa;
- fan bo'yicha matn puxta shakllantirilmagan bo'lsa.

e) quyidagi hollarda talabani biling darajasi qoniqarsiz 2 baxo bilan baholanishi mumkin:

- fan bo'yicha mashg'ulotlarga tayorgarlik ko'rilmagan bo'lsa;
- fan bo'yicha mashg'ulotlarga doir hech qanday tasavvurga ega bo'lmasa;
- fan bo'yicha matnlarni boshqalardan ko'chirib olganligi sezilib tursa;
- fan bo'yicha matnda jiddiy xato va chalkashliklarga yo'l qo'yilgan bo'lsa;
- fanga doir berilgan savollarga javob olinmasa;
- fanni bilmasa.

Fan o'qituvchisi haqida ma'lumot

Mualliflar:	M.X.Begmatova – SamDVMCHBU, “Biologiya, ekologiya va dorivor o'simliklar” kafedrasini mudiri v.b. dotsent b.f.f.d (PhD) Sh.Sh.Shernazarov - SamDVMCHBU, “Biologiya, ekologiya va dorivor o'simliklar” kafedrasini v.b. dotsent b.f.f.d (PhD) F.S.Djumaniozova – SamDVMCHBU, “Biologiya, ekologiya va dorivor o'simliklar” kafedrasini assistenti
E-mail:	maloxatbegmatova@mail.ru
Tashkilot:	Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti “Biologiya, ekologiya va dorivor o'simliklar” kafedrasini

A11	Arxegonial o'simliklar va ularning vakillari bilan tanishish.
A12	O'simliklar sistemikasi; Ziradoshlar oilasi .
A13	Gulxayridoshlar, Qovoqdoshlar oilasi.
A14	Atirguldoshlar (ra'noguldoshlar) oilasi.
A15	Burchoqdoshlar (dukkakdoshlar) oilasi.
A16	Ituzumdoshlar, Yalpizdoshlar (labguldoshlar) oilalari .
A17	Qoqidoshlar (murakkabguldoshlar) oilasi.
A18	Bug'doydoshlar (g'alladoshlar) Piyozdoshlar, Qiyodoshlar, Loladoshlar oilalari.
A19	Ossilyatoriya tuzilishi va ko'payishi.
A20	Nostokning tuzilishi va ko'payishi.
A21	Xlamidomanada va volvoksning tuzilishi ko'payishi.
A22	Xarasimon suv o'tlari va ularning tuzilishi.
A23	Volvoksning tuzilishi va ko'payishi.
A24	Ulotriksning tuzilishi va ko'payishi.
A25	Spirograning tuzilishi va ko'payishi.
A26	Kladoforaning tuzilishi va ko'payishi
A27	Yapon laminariyasining tuzilishi va ko'payishi.

Mashg'ulotlar shakli: Mustaqil ta'lim (MT)		
MT1	O'zbekiston o'simliklari va ularni muhofaza qilish.	4
MT2	O'simliklar geografiyasi va geobotanikasi.	4
MT3	Edafik, biotik va antropogen omillar, ularning qishloq xo'jaligidagi ahamiyati. O'simliklarning hayotiy shakllari.	4
MT4	O'simliklar ekologiyasi va geografiyasi.	4
MT5	Ochiq va yopiq urug'li o'simliklar, ularning qishloq xo'jaligidagi ahamiyati.	4
MT6	Ochiq va yopiq urug'li o'simliklar, ularning qishloq xo'jaligidagi ahamiyati	4
MT7	Yuksak arxegonial o'simliklar: moxsimonlar, plaunlar, bo'g'imlilar, paprotniklar.	4
MT8	Zamburug'lar, lishayniklar va ularning qishloq xo'jaligidagi ahamiyati.	4
MT9	Sitoplazmaning organoidlari va ularning vazifalari.	4
MT10	Vegetativ ko'payishning mohiyati va uning qishloq xo'jaligidagi ahamiyati.	4
MT11	Filogenetik sistemikaning mohiyati. K.Linney sistemikasi.	4
MT12	Ochiq urug'li o'simliklarning klassifikatsiyasi va ularning halq xo'jaligidagi ahamiyati.	4
MT13	Ekologik omillarning o'simliklarga ta'siri va ularning qishloq xo'jaligidagi ahamiyati.	4
MT14	Ochiq urug'li o'simliklar, ularning qishloq xo'jaligidagi ahamiyati.	4

MT15	Yopiq urug'li o'simliklar, ularning qishloq xo'jaligidagi ahamiyati.	4
MT16	Yuksak arxegonial o'simliklar: moxsimonlar, plaunlar, bo'g'imlilar, paporotniklar.	4
MT17	Qishloq xo'jaligi ekinlarini yetishtirishda gidroponika usuli.	4
MT18	Eng keng tarqalgan chuchuv suv o'simliklar. Hovuz o'simliklar.	4
MT19	Oqova suvlarni tozalalashda ishlatiladigan suv o'simliklar.	4
MT20	Baliqchilik sanoatida ozuqa sifatida ishlatiladigan suv o'simliklar.	4
MT21	Suv o'simliklarining ekologik ahamiyati.	4
MT22	Plankton o'simliklari va ularning baliqchilikdagi ahamiyati.	4
MT23	Fotosintez jarayonining suv o'simliklarida kechishi.	4
MT24	Gidrofili o'simliklarining odamlar hayotidagi ahamiyati.	4
MT25	Suylarning ifloslanishi va suv o'simliklarining nobud bo'lish sabablari.	4
Jami:		100

Asosiy adabiyotlar		
1.	Hamdamov, I., Hamdamova, E. I., Suvonova, G. A., & Begmatova, M. Botanika va o'simliklar fiziologiyasi. (Botanika qismi) O'quv qo'llanma. Toshkent-2017. "Sano-standart" nashriyoti, 245-247 bet.	
2.	I I.V. Belolipov va boshqalar. "Botanika va o'simliklar fiziologiyasi". O'quv qo'llanma. -T.: "Fan va texnologiya", 2018, 388 bet.	
3.	A.A.Nurniyozov, X.B.Yunusov, Y.Sh.Tashpulatov "Gidrofili o'simliklar florasini, xo'jalikdagi ahamiyati va muhofazasi" https://www.gidrofilirosimliklari.uz/ elektron o'quv qo'llanma Toshkent. 2025 -212 bet	
4.	Shipunov, Alexey. Introduction to Botany. June 7, 2021 version. 192 pp. URL: http://ashipunov.info/shipunov/school/biol_154/	
5.	Levetin E, McMahon K. Plants and society. Eight edition. New York: McGraw-Hill Education; 2020 -576 page	
Qo'shimcha adabiyotlar		
1.	Mirziyoyev Sh.M. "Meva-sabzavotchilik sohasida qishloq xo'jaligi kooperatsiyasini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida" PQ-4575. . "Toshkent, "Tasvir" nashriyot uyi, 2019 yil. – 18 bet.	
2.	Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekistonda erkin va farovon yashaylik. "Toshkent, "Tasvir" nashriyot uyi, 2021 yil. – 52 bet.	
3.	Mirziyoyev Sh.M. Insonparvarlik, ezgulik va bunyodkorlik-milliy g'oyamizning poydevoridir. Toshkent, "Tasvir" nashriyot uyi, 2021 yil. – 36 bet.	
4.	Mirziyoyev Sh.M. "Yangi O'zbekiston strategiyasi" Toshkent, "O'zbekiston" nashriyoti, 2021 yil. – 400 bet.	
5.	Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. Toshkent,	

	"O'zbekiston" nashriyoti, 2022 yil. – 416 bet.
6.	Begmatova M.X., Shodiyeva Z.Sh. Dorivor o'simliklarni yetishtirish texnologiyasi. Uslubiy qo'llanma. "Sam.D.Ch.I." Samarqand 2022
7	Begmatova M.X. Тешик баргли далачай (биологик хусусиятлари, кимёвий таркиби, етиштириш технологияси). Монография."Sam.D.Ch.I." Samarqand 2022.
8	8. Kimon Hadjibiros.Ecology and Applied Environmental. © 2014 by Taylor & Francis Group, LLC CRC Press is an imprint of Taylor & Francis Group, an Informa business. 268-pp.
Axborot manbaalari	
1.	www.ziynet.uz
2.	www.uforum.uz
3.	www.fizrast.ucoz.ru
4.	www.twirpx.com
5.	www.biokhimiya.ru
6.	www.biohimiya.narod.ru
7.	www.gidroponika.su
8.	www.interchopen.com
9.	www.agro.uz

Talabanning fan bo'yicha o'zlashtirish ko'rsatkichini nazorat qilishda quyidagi mezonlar tavsiya etiladi:

a) 5 baho olish uchun talabanning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fanning mohiyati va mazmunini to'liq yoritish o'sa;
- fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiylik va mantiqiylik saqlanib, ilmiy xatolik va chalkashliklarga yo'l qo'yilmasa;
- fan bo'yicha mavzu materiallarining nazariy yoki amaliy ahamiyati haqida aniq tasavvurga ega bo'lsa;
- fan doirasida mustaqil erkin fikrlash qobiliyatini namoyon etish o'sa;
- berilgan savollarga aniq va lo'nda javob bera o'sa;
- konspektga puxta tayyorlangan bo'lsa;
- mustaqil topshiriqlarni to'liq va aniq bajargan bo'lsa;
- fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy-xuquqiy xujjatlarni to'liq o'zlashtirgan bo'lsa;
- fanga tegishli mavzulardan biri bo'yicha ilmiy maqola chop ettirgan bo'lsa;
- tarixiy jarayonlarni sharhlay bilsa;